

مطالعه

مشاوران آموزش

ناشر تخصصی علوم انسانی
ناشر تخصصی دروس عمومی

مجموعه کتاب‌های جامعه‌شناسی

کنکور جامع ۱۰، ۱۱ و ۱۲

عنوان

مشاوران آموزش

ناشر

طلایی

چاپخانه

رحلی

شمارگان و قطع

چاپ اول ۹۹ (۱۸ پیوسته)

نوبت چاپ

۹۷۸-۶۰۰-۲۱۸-۲۰۷-۴

شابک

۱۱۳۰۰۰ تومان

قیمت

خانواده طراحی و چاپ

طراح جلد	منصور سماواتی
طراح لی‌اوت	آذر سعیدی‌منش
صفحه‌آرا گرافیکست	زهرا اسکندری
نظارت بر چاپ	عباس جعفری

خانواده تألیف

مؤلف	وحید تمنا
مؤلف	فروغ نجمی تیموریان
مؤلف	الهام رضایی
ویراستاران	نرین رشتیان حین پیرزاده

این اثر مشمول قانون حمایت مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است، هر کس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مؤلف (ناشر) نشر یا پخش یا عرضه کند، مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

آشنایی با گروه تولید کتاب جامعه‌شناسی کنکور جامع ۱۰، ۱۱ و ۱۲

سرشناسه	: تمنا، وحید، ۱۳۴۷-
عنوان و نام پدیدآور	: جامع جامعه‌شناسی ۱۰ و ۱۱ و ۱۲ وحید تمنا؛ ویراستار علمی الهام رضایی
مشخصات نشر	: تهران: مشاوران آموزش، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۳۷۶ ص. مصور (بخشی رنگی)، جدول (بخشی رنگی)، نمودار (بخشی رنگی)؛ ۲۹×۲۲ س.م.
فروست	: مجموعه کتاب‌های کنکور
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۸-۲۰۷-۴
وضعیت فهرست نویسی	: فیبای مختصر
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۸۰۵۴۱۱

دفتر انتشارات

تهران، خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، کوچه مهر، پلاک ۱۸. تلفن: ۶۶۹۵۳۲۰۵

دفتر فروش

تلفن: ۶۶۹۷۵۷۲۷

سخن ناشر

سال ۷۸ بود. بازار نشر کشور، پر بود از کتاب‌های رشته ریاضی و تجربی. مثلاً اگر می‌خواستی یک کتاب زیست‌شناسی بخری، می‌توانستی حداقل ۴۰ عنوان کتاب پیدا بکنی از ناشران مختلف، اما اگر می‌خواستی مثلاً کتاب جامعه‌شناسی پیدا بکنی، هیچ ناشری را پیدا نمی‌کردی، چرا؟ به این دلیل که تصور ناشران این بود که دانش‌آموز علوم انسانی، کتاب نمی‌خرد! و از طرف دیگر، تصور عمومی در آن سال‌ها این بود که «علوم انسانی مهم نیست!»

سال ۷۹، بخش انتشارات مؤسسه مشاوران آموزش، تأسیس شد و در همان سال اول، ۹ کتاب چاپ کرد که ۷ کتاب آن از کتاب‌های رشته علوم انسانی بود. یادم هست که در نمایشگاه بین‌المللی کتاب در همان سال‌ها، همکاران ناشرم، می‌گفتند: «نمی‌خواهید در رشته ریاضی و تجربی کتاب بدهید؟» و این جمله به این معنا بود: «رشته علوم انسانی که نمی‌فروشد!»

سال ۸۵ انتشارات مشاوران آموزش با فاصله‌ای بسیار معنادار مهم‌ترین نشر آموزشی و کمک‌آموزشی علوم انسانی کشور بود.

ما اعتماد کردیم بر آنچه درست می‌دانستیم. اعتماد کردیم بر «رشته علوم انسانی و دانش‌آموزان علوم انسانی» و بعد از ما ناشران دیگر نیز در این عرصه کتاب دادند.

این حرف‌ها را گفتم که بگویم:

۱. باور دارم که تلاش ما در این سال‌ها، باوری را پرورش داد که «علوم انسانی را باید جدی گرفت!»

۲. می‌دانم که تغییری بنیادین در تدوین کتاب‌های آموزشی رشته علوم انسانی ایجاد کردیم و آن، بر اساس این باور بود که بگوییم تمامی درس‌های علوم انسانی جدی است و فقط برای ادبیات و عربی و ریاضی و منطق و فلسفه کتاب آموزشی ننویسید؛ بلکه دروس دیگر نیز مهم هستند.

۳. از همه مهم‌تر این نهال را کاشتیم و امیدواریم هرچه زودتر به درختی پر بار تبدیل شود که: «دروس علوم انسانی، دروس حفظی نیست.»

و آرزویم چیست؟

آرزویم این است که دانش‌آموزان علوم انسانی و دبیران علوم انسانی، این را بدانند که «نوشتن برای علوم انسانی» آن چیزی است که دوست داشتیم و دوست داشتیم به بهترین شکلش انجام داده باشیم و امیدوارم موفقیت نسبی در این راه کسب کرده باشیم.

به خودتان ظلم نکنید!

وقتی درس جامعه‌شناسی را درس حفظی بدانید و مطالب آن را با تکرار کردن در خاطر نگاه دارید، بیش از همه به خودتان ظلم کرده‌اید؛ چراکه جامعه‌شناسی یک علم است و اساساً هیچ علمی حفظی نیست.

پس حفظی به جامعه‌شناسی نگاه نکنید. نوع روایت من در درسنامه‌ها به ترتیبی است که به شما امکان فهمیدن مطالب را می‌دهد و شما این امکان را با حفظ کردن، از بین نبرید. لذت فهم یک متن، از بالاترین لذت‌هاست.

به جامعه‌شناسی ظلم نکنید!

نگویید که: «معلوم نیست این مطالب که گفته یعنی چه؟ یک‌بار جواب یک تست، هنجار می‌شود و بار دیگر پاسخ می‌شود ارزش. اصلاً معلوم نیست چه خبر است؟» این‌گونه نیست! هر مفهوم کلیدی در جامعه‌شناسی به دلیلی به کار برده شده است و معنا ندارد که بی‌دلیل مفاهیم کلیدی به کار رفته باشند.

به همین دلیل در درسنامه‌ها، واژگان کلیدی را برجسته نشان داده‌ایم تا شما کاربرد هر واژه را در متن درک کنید و با نمونه‌های عینی داخل درسنامه و مثال‌های دیگر در تست‌ها و تحلیل آن در پاسخ‌های تشریحی، این مفاهیم کلیدی را برایتان معنادار کرده‌ایم.

به تصویر ذهنی خودتان در رشته علوم انسانی

ظلم نکنید!

به این تصویر از خودتان توجه کنید: «من حفظیاتم خوب است، انسانی آمدم!» حال به این تصویر از خودتان نگاه کنید: «من روش‌های متن‌خوانی را بلد هستم و عاشق مفاهیم هستم و به علوم انسانی آمدم.» اولی شما را به یک دستگاه شبیه می‌کند که داده‌ها را در حافظه نگاه می‌دارد. دومی شما را تبدیل به انسانی می‌کند که قدرت تحلیل‌گری دارد.

تصویر خودتان را در ذهن‌تان درست کنید.

به تلاش‌های انسانی ظلم نکنید!

زحمت زیادی برای این کتاب کشیده‌ام، تا کتابی درخور شما آماده کنم که نتیجه‌بخش باشد. همیشه بیش از ۸۰ درصد تست‌های کنکور، در کتاب مشاوران، مشابه داشته‌اند و مطمئنم باز هم، چنین خواهد بود. انتظارم از شما این است که کتاب مشاوران را جدی بگیرید. همه بخش‌های آن را؛ درسنامه، نکته‌های کنکوری، تست‌ها و پاسخ‌های تشریحی! در نهایت امیدوارم همه شما دانش‌آموزان عزیز که این کتاب را خواهید خواند به بهترین نتیجه در جامعه‌شناسی برسید.

به تست‌هایی که با دقت انتخاب و یا طراحی شده‌اند و به ترتیبی هدف‌دار چیده شده‌اند، ظلم نکنید!

می‌توانم به شما اطمینان بدهم که اگر موقع تست‌زدن، دلیل درستی گزینه درست را بفهمید و دلیل غلط‌بودن گزینه‌های دیگر را درک کنید، هیچ طراح کنکوری نمی‌تواند تستی برای شما در کنکور طراحی کند که به آن پاسخ ندهید.

برای طراحی این تست‌ها و ترتیبی که تست‌ها چیده شده‌اند، بسیار وقت صرف کرده‌ایم و امیدواریم با دقت آن‌ها را پاسخ دهید و پاسخ‌های تشریحی که با حوصله نوشته شده‌اند را دقیق بخوانید.

مقدمه مؤلف

جامعه‌شناسی دهم

فصل اول: جهان اجتماعی

۹	درس اول: کنش‌های ما .....
۱۶	درس دوم: پدیده‌های اجتماعی .....
۲۵	درس سوم: جهان اجتماعی .....
۳۴	درس چهارم: تشریح جهان اجتماعی .....
۴۲	درس پنجم: جهان‌های اجتماعی .....
۴۹	درس ششم: پیامدهای جهان اجتماعی .....
۵۶	درس هفتم: ارزیابی جهان‌های اجتماعی .....

فصل دوم: هویت

۶۵	درس هشتم: هویت .....
۷۴	درس نهم: بازتولید هویت اجتماعی .....
۸۰	درس دهم: تغییرات هویت اجتماعی .....
۸۷	درس یازدهم: تحولات هویتی جهان اجتماعی .....
۹۵	درس دوازدهم: تحولات هویتی جهان اجتماعی .....
۱۰۳	درس سیزدهم: هویت ایرانی .....
۱۰۹	درس چهاردهم: هویت ایرانی .....

جامعه‌شناسی یازدهم

فصل اول: فرهنگ جهانی

۱۱۹	درس اول: جهان فرهنگی .....
۱۲۹	درس دوم: فرهنگ جهانی .....
۱۳۷	درس سوم: نمونه‌های فرهنگ جهانی (۱) .....
۱۴۵	درس چهارم: نمونه‌های فرهنگ جهانی (۲) .....

فصل دوم: فرهنگ معاصر غرب و نظام نوین جهانی

۱۵۱	درس پنجم: باورها و ارزش‌های بنیادین فرهنگ غرب .....
۱۶۰	درس ششم: چگونگی تکوین فرهنگ معاصر غرب .....
۱۶۸	درس هفتم: جامعه جهانی .....
۱۷۶	درس هشتم: تحولات نظام جهانی .....

فصل سوم: جاش های جهان

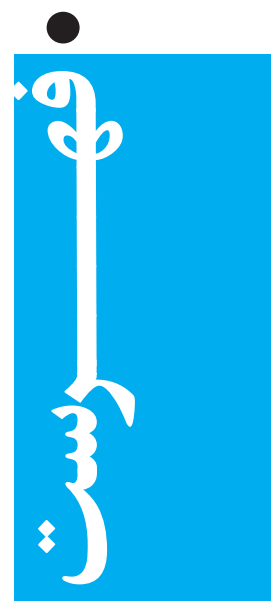
۱۸۴	..... درس نهم: جهان دو قطبی
۱۹۱	..... درس دهم: جنگ‌ها و تقابل‌های جهانی
۱۹۷	..... درس یازدهم: بحران‌های اقتصادی و زیست‌محیطی
۲۰۴	..... درس دوازدهم: بحران‌های معرفتی و معنوی

فصل چهارم: بیداری اسلام و جهان جدید

۲۱۱	..... درس سیزدهم: سر آغاز بیداری اسلامی
۲۱۹	..... درس چهاردهم: انقلاب اسلامی ایران؛ نقطه عطف بیداری اسلامی
۲۲۷	..... درس پانزدهم: افق بیداری اسلامی

جامعه‌شناسی دوازدهم

۲۳۶	..... درس اول: ذخیره دانشی
۲۴۳	..... درس دوم: علوم اجتماعی
۲۴۹	..... درس سوم: نظم اجتماعی
۲۵۷	..... درس چهارم: کنش اجتماعی
۲۶۴	..... درس پنجم: معنای زندگی
۲۷۱	..... درس ششم: قدرت اجتماعی
۲۸۲	..... درس هفتم: نابرابری اجتماعی
۲۹۲	..... درس هشتم: سیاست هویت
۲۹۹	..... درس نهم: پیشینه علوم اجتماعی در جهان اسلام
۳۰۵	..... درس دهم: افق علوم اجتماعی در جهان اسلام
۳۱۷	..... پاسخ‌نامه

با مفهوم نشانه‌های به کار گرفته شده در کتاب جامعه‌شناسی کنکور جامع آشنا شوید.

مفهوم نشانه‌ها

ما برخی از کلمات را در درس‌نامه‌ها برای شما متفاوت‌تر از بقیه آورده‌ایم، تا شما بتوانید از روی آن‌ها، کلمات کلیدی را بشناسید.

طراحان سؤال علاقه زیادی به طرح سؤال از روی قیدهایی مثل «بسیاری»، «گاهی» و ... نشان می‌دهند. این کلمات به صورت زیرخطدار مشخص شده‌اند، تا دقت کافی داشته باشید.

فلش‌ها را در مواقعی در متن درس و پاسخ‌های تشریحی آورده‌ایم تا شما بتوانید رابطه علی بین موارد را کشف کنید. یادتان باشد: روش مطالعه‌ای که حفظی نباشد، در امتحان‌ها به درد شما خواهد خورد. فلش‌ها به شما کمک می‌کنند که بین مطالب گوناگون رابطه علت و معلولی بیابید و از این طریق به جای حفظ کردن، آن را یاد خواهید گرفت.

در بخش سؤال‌های تألیفی، ما برای هر سؤال برچسبی زده‌ایم تا شما بعد از پاسخ‌دادن به هر سؤال، متوجه بشوید که به کدام تیپ سؤال‌ها مسلط هستید و در چه تیپ سؤال‌هایی ایراد دارید. سؤال‌های حافظه‌ای؛ یعنی سؤال‌هایی که برای درست پاسخ‌دادن به آن‌ها، نیاز به این دارید که هم آن مطلب را در کتاب دیده باشید و هم آن را به خاطر سپرده باشید.

سؤال‌های کنکاشی معنای طنزآمیز؛ اما مهمی دارند: سؤال‌هایی که مطالب درست آن را در صورتی می‌توانیم تشخیص دهیم که کتاب را شخم زده باشیم. تعداد این نوع سؤال‌ها رفته‌رفته در آزمون‌های سراسری در حال بیش‌تر شدن است. دقیق خواندن، چیزی را از قلم نینداختن و توجه کردن به قیدها باعث خواهد شد که پاسخ این سؤال‌ها را درست بدهید.

سؤال‌های مفهومی به چند معنی است. یکی این که مطلب درسی را تبدیل به یک مثال عینی کرده‌ایم و دوم این که مطلب درسی را از قالب جملات کتاب درآورده‌ایم، در قالب جدید و لباس نو قرار داده‌ایم و شما باید از درون مثال و قالب نو به آن مفهوم برسید.

در آخر سؤال‌های ترکیبی: این نوع سؤال‌ها ترکیبی از مطالب مختلف در یک صفحه یا چند صفحه و یا مطالب مختلف یک موضوع و یا چند موضوع و در نهایت سؤال‌هایی هستند که ترکیبی از مطالب مختلف در کل فصل‌های کتاب درسی است.

نشانه‌ها

کلمات Bold شده در درس‌نامه

کلماتی که زیر آن‌ها خط کشیده‌ایم.

استفاده از فلش‌ها

تست‌های حافظه‌ای

تست‌های کنکاشی

تست‌های مفهومی

تست‌های ترکیبی

این مجموعه تست، در ابتدای تست‌های هر درس و برای مرور کامل یک درس قرار داده شده است.

این مجموعه تست، قرار است به شما آنچه را که ندیده‌اید یا دقت نکرده‌اید، نشان دهد.

این مجموعه تست از تصاویر کتاب درسی، بخوانیم و بدانیم، بیندیشید و ... طراحی شده است تا به این نوع تست‌ها مسلط شوید.

در انتها نیز تست‌های کنکور را آورده‌ایم تا بتوانید براساس آن تست‌های کنکور، هم خودتان را بسنجید و هم دیدگاه طراحان کنکور را بشناسید.

سر تا ته درس را دوره کنیم؛

کتاب را زیر ذره بین بگذاریم؛

جاهای خاص کتاب را فراموش نکنیم؛

با کنکور هم سطح شویم؛

مجموعه تست‌های

ذخیره دانشی

درس
۱

مقدمه

راه‌های شناخت جهان

- حواس: انسان از ابتدای تولد، به تدریج، از راه «حس» (شنیدن، دیدن و ...) توانایی تشخیص چیزها را از هم‌دیگر می‌یابد.
- زبان: اما وقتی زبان می‌گشاید، با سخن گفتن، روند آگاه شدن انسان، سرعت شگرفی می‌یابد و از دانسته‌های دیگران استفاده می‌کند.
- پرسش و پاسخ از دیگران: تنها راهی که فقط برای انسان در بین موجودات وجود دارد.
- تفکر و تعقل: انسان با تفکر و تعقل، از دیده‌ها، شنیده‌ها و خوانده‌هایش فراتر می‌رود، معنای پدیده‌های اطراف خود را درک می‌کند و به آگاهی گسترده‌تر و عمیق‌تری از عالم و آدم می‌رسد.

ذخیره آگاهی یا ذخیره دانشی

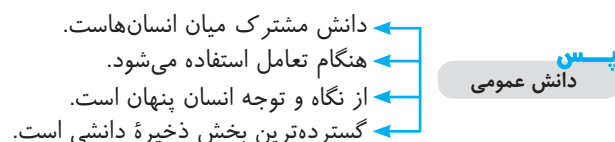
- هر آنچه افراد از تجربه‌های فردی و اجتماعی خود، مطالعات مدرسه‌ای، دانشگاهی و... می‌آموزند، ذخیره آگاهی یا ذخیره دانشی آن‌ها را شکل می‌دهد.
- هر فرد، گروه، قوم، جامعه و امتی یک ذخیره دانشی دارد.
- ذخیره دانشی، راهنمای زندگی هر فرد، گروه، قوم، جامعه و امتی است.

دانش عمومی

- کنش آدمی وابسته به آگاهی است و بدون آگاهی انجام نمی‌شود.
- انسان، اغلب از «آگاهی و دانشی» که نسبت به کنش‌های خود دارد و از «اهمیت و نقش این آگاهی» غافل است.
- انسان در نگاه اول گمان می‌کند که کارهای روزمره مانند راه رفتن، تلفن زدن و رانندگی را به طور طبیعی و بدون شناخت انجام می‌دهد، یا شناختی که برای این کارها دارد، چندان مهم نیست.
- هرگاه انسان در یک موقعیت جدید قرار می‌گیرد، به اهمیت شناخت عمومی پی می‌برد:
- «زمانی که شما با فرد ناشناختی در یک مهمانی برخورد می‌کنید، دقت شما بیش‌تر می‌شود و پیش از انجام هر کاری فکر می‌کنید. در این موقعیت شما متوجه نیازتان به وجود یک نوع شناخت در رفتار خود می‌شوید.»
- دانش عمومی به دلیل عادت، از نگاه و توجه انسان پنهان می‌ماند.
- اگر این نوع آگاهی‌ها و شناخت‌ها نباشد، زندگی انسان مختل می‌شود و جهان اجتماعی از بین می‌رود.
- انسان با ورود به جهانی که دیگران در آن به سر می‌برند، در مجموعه‌ای از شناخت‌ها با آن‌ها شریک می‌شود. این دانش مشترک، همان دانش عمومی است.

دانش عمومی، اندوخته مشترکی از دانش‌ها و آگاهی‌هاست که هنگام تعامل با دیگران، از آن استفاده می‌کنیم.

- ما درباره دانش عمومی کم‌تر می‌اندیشیم و بیش‌تر، از آن استفاده می‌کنیم.
- چون انسان‌ها با هم زندگی می‌کنند، مجبور نیستند به تنهایی و جداگانه، دانش لازم برای تک تک کنش‌های خود را تولید کنند. جهان اجتماعی؛ یعنی جامعه و فرهنگی که در آن زندگی می‌کنیم، دانش لازم برای زندگی یا همان دانش عمومی را در اختیار ما قرار می‌دهد.
- دانش عمومی، گسترده‌ترین بخش ذخیره دانشی ماست.
- انسان هنگامی متوجه دانش عمومی می‌شود که در استفاده از آن دچار مشکل شود. برای مثال وقتی در جمعی قرار می‌گیریم که زبان آن‌ها را متوجه نمی‌شویم، متوجه دانش خود نسبت به تفاوت زبان می‌شویم. (به تفاوت زبان خود با آن‌ها پی می‌بریم و درباره این تفاوت می‌اندیشیم.)

گفت‌وگو کنیم:

۱. به نظر شما یادگیری دانش عمومی از کدام مرحله زندگی انسان شروع می‌شود و تا چه زمانی ادامه می‌یابد؟
پاسخ: از هنگام تولد تا پایان عمر
  ۲. نمونه‌هایی از دانش عمومی که ویژه منطقه زندگی شماست مثال بزنید و درباره اهمیت آن گفت‌وگو کنید.
- پاسخ: مثلاً من در تهران زندگی می‌کنم و وقتی به شهر کوچکی سفر می‌کنم زمان، بسیار طولانی می‌شود و تازه در آنجا می‌فهمم که در تهران چقدر زمان تلف می‌شود بی آن‌که بدانم.

دانش علمی چگونه آغاز می‌شود؟

- با تأمل و اندیشه در «دانش عمومی»، «دانش علمی» نسبت به جهان آغاز می‌شود.
- دانش علمی با تلاش برای حل مسائل و مشکلات زندگی، شکل می‌گیرد و پیشرفت می‌کند؛ یعنی هر وقت در یک جامعه، مسئله خاصی مطرح می‌شود، زمینه برای پیدایش و رشد دانش علمی درباره آن نیز فراهم می‌گردد.

نمونه عینی:

کاهش یا افزایش بی‌رویه جمعیت در یک کشور می‌تواند زمینه فعالیت و رشد علم «جمعیت‌شناسی» را فراهم کند.

ویژگی‌های فردی که دانش علمی دارد

۱. به درک عمیقی از شناخت عمومی جهان اجتماعی خود می‌رسد. / ۲. آسیب‌ها و اشکالاتی را که به شناخت عمومی راه پیدا کرده باشند، شناسایی می‌کند. / ۳. قدرتی می‌یابد که از حقایق موجود در شناخت عمومی دفاع کند.

نمونه عینی:

بررسی ساعت در گذر زمان

ساعت از قدیمی‌ترین ابداعات بشر است. او با استفاده از دانش زمان خود برای اندازه‌گیری، نشان دادن و نگهداری زمان، ابزارهایی مانند ساعت آبی، آفتابی، شنی و شمعی ساخته است. امروزه فناوری، انسان را قادر ساخته، ساعت‌های بسیار ظریف و دقیق الکترونیکی، کامپیوتری و حتی اتمی بسازد.

رابطه دانش عمومی و دانش علمی با ذخیره دانشی

- رابطه دانش عمومی و ذخیره دانشی: دانش عمومی بخشی از ذخیره دانشی ماست.
- رابطه دانش علمی و ذخیره دانشی: دانش علمی بخشی از ذخیره دانشی ماست.

مقایسه دانش علمی و دانش عمومی

- دانش علمی، دقیق‌تر و عمیق‌تر از دانش عمومی است.

نمونه عینی:

زبان، یک پدیده اجتماعی است که از دو جنبه دانش عمومی و دانش علمی قابل بررسی است. میزان آگاهی که مردم عامی از زبان دارند با میزان آگاهی که زبان‌شناسان از زبان دارند بسیار متفاوت است. گروه اول، در سطح دانش عمومی آگاهی دارند و گروه دوم در سطح دانش علمی آگاهی دارند.

اثر دانش علمی بر دانش عمومی

- اثر دانش علمی بر دانش عمومی: تلاش‌های علمی به تدریج بر ذخیره دانش علمی جامعه می‌افزاید و دانش عمومی را غنی‌تر می‌کند.
- در برابر بحران‌ها و مشکلات؛ کسانی که دارای دانش عمومی هستند، نظر می‌دهند اما کسانی که دانش علمی دارند نظر دقیق‌تر و راه‌حل‌های صحیح‌تر ارائه می‌کنند.

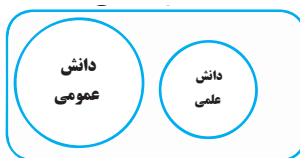
نمونه‌های عینی:

۱. راه‌حل‌هایی که در برابر بحران کم‌آبی از دانش عمومی و دانش علمی برخاسته است: راه‌حل دانش عمومی: «آبیاری کوزه‌ای» که از روش‌های سنتی آبیاری در مناطق خشک ایران بوده است. راه‌حل دانش علمی: «آبیاری زیر سطحی با لوله‌های قطره‌چکان» است.
۲. پاسخگویی به نیاز انسان به پوشاک: صنعت نساجی از قدیمی‌ترین صنایع بشری است. به تدریج با پیشرفت صنعت، زمینه علمی شدن نساجی و شکل‌گیری مهندسی نساجی فراهم شد.

تعارض‌های میان دانش عمومی و دانش علمی

- جهان‌های اجتماعی مختلف براساس هویت فرهنگی خود، تعاریف متفاوتی از دانش علمی دارند.
- مثلاً جهان متجدد، براساس هویت دنیوی خود، فقط علم تجربی را دانش علمی می‌داند و علوم عقلانی و وحیانی را علم محسوب نمی‌کند. اگر چنین رویکردی، به جوامع دیگر که علاوه بر علم تجربی، علوم عقلانی و وحیانی را نیز معتبر می‌دانند، سرایت کند، در ذخیره دانشی آن جوامع، تعارضاتی پدید می‌آورد. در چنین شرایطی، ارتباط دوسویه دانش عمومی و دانش علمی قطع می‌شود، دانش علمی از رشد و رونق لازم باز می‌ماند و دغدغه و توان لازم برای حل مسائل و مشکلات دانش عمومی را از دست می‌دهد.
- حل تعارض‌ها به دو شکل صورت می‌پذیرد:
  ۱. دست برداشتن از بخشی از ذخیره دانشی به نفع بخشی دیگر
  ۲. طرح ایده‌های جدید

ذخیره دانشی

ایده علوم انسانی و علوم اجتماعی بومی (اسلامی و ایرانی) باید دارای این ویژگی‌ها باشد: ۱. دانشی باشد هم‌سو با هویت فرهنگی خودمان و ناظر به حل مسائل جامعه خودمان؛ یعنی دانشی باشد که در حل مسائل و مشکلات بومی ما «مفید» و «کارآمد» باشد. ۲. دانشی باشد که دغدغه کشف واقعیت و تشخیص درست و غلط داشته باشد؛ یعنی دانشی باشد به زبان و منطق جهان‌شمول سخن بگوید و در گشودن مرزهای دانش علمی به روی جهانیان مشارکت داشته باشد.

زبان دکوری اپوستلی

علوم از نظر موضوع با هم متفاوت هستند. برای مثال، موضوع علوم فیزیکی ← پدیده‌های طبیعی و موضوع علوم زیستی ← موجودات زنده است.

اوایل قرن ۲۰ ← عده‌ای در جهان غرب پیدا شدند که به جای «موضوع» بر «روش» علوم تأکید کردند.

- این گروه
۱. روش تجربی را تنها روش کسب علم می‌دانستند.
  ۲. فقط «علم تجربی» را علم می‌دانستند.
  ۳. فلسفه، اخلاق و علوم دینی را غیر علمی می‌دانستند.
  ۴. علوم انسانی و اجتماعی را به شرط استفاده از روش تجربی، علم می‌دانستند.

- نیمه دوم قرن ۲۰
۱. این رویکرد با چالش مواجه شد. یکی از این چالش‌ها در علم ریاضی بود. ریاضیات علمی است که فراتر از تجربه و مشاهده است. مثلاً اگر یک میلیون نفر هم زوایای داخلی مثلث را اندازه‌گیری کنند و اعلام کنند ۱۷۹ درجه است، علم ریاضی مجموع زوایای داخلی مثلث را ۱۸۰ درجه می‌داند.
  ۲. در محافل علمی از رونق افتاد.

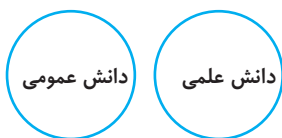
مباحثه

در جدول زیر سه دیدگاه درباره رابطه دانش عمومی و دانش علمی تشریح شده‌اند. با مطالعه و بررسی آن‌ها بگویید کتاب از کدام دیدگاه دفاع می‌کند؟

دیدگاه اول

- تفاوت دانش علمی و عمومی در «روش» است؛ ارزش دانش علمی و عمومی؛ وظیفه دانش علمی در برابر دانش عمومی؛
- روش دانش علمی، تنها از راه «حس و دانش علمی (تجربی) راه کشف واقعیت و تجربه و به صورت نظام‌مند» به دست می‌آید. تنها دانش معتبر است.
  - روش دانش عمومی، از زندگی افراد دانش عمومی نسبت به دانش علمی ارزش حاصل می‌شود که از راه «جامعه‌پذیری» و ناچیزی دارد.
  - «فرهنگ‌پذیری» به دست می‌آید.

شکل دیدگاه اول: متباین هستند. (متخارج هستند).

دیدگاه دوم

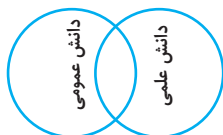
- تفاوت جدی میان دانش علمی و عمومی وجود ندارد.
- دیدگاه اول را کاملاً مردود می‌داند.
- هیچ دانشی واقعیت را کشف نمی‌کند و هیچ دانشی واقعیت را بازخوانی نمی‌کند؛ بلکه دانش‌ها، واقعیت را خلق و بازسازی می‌کنند. (یعنی این که دانش علمی یا عمومی نمی‌توانند به آنچه واقعاً در واقعیت وجود دارد، دست یابند؛ بلکه آن‌ها می‌توانند تفسیری از واقعیت ارائه کنند که شاید برابر با واقعیت نباشد.)
- این دیدگاه در تقابل با دیدگاه اول است: الف) همه دانش‌ها را دانش حاصل از زندگی می‌داند. ب) تفکیکی میان دانش عمومی و دانش علمی قائل نیست.

شکل دیدگاه دوم: متداخل هستند. (عموم و خصوص مطلق هستند).

دیدگاه سوم

- همانند دیدگاه اول، دانش علمی را محدود به دانش تجربی نمی‌کند.
- دانش علمی شامل این سه نوع دانش است: دانش تجربی + دانش عقلانی + دانش وحیانی
- هر کدام از سه نوع دانش علمی، ملاک سنجش و اعتباریابی خاص خود را دارند.
- دانش عمومی، کم‌وبیش در این نوع دانش، موارد حقیقی و صحیح وجود دارد.
- اعتبار دانش علمی بیشتر است یا دانش عمومی؟ پاسخ: دانش علمی.
- دانش علمی ریشه در دانش عمومی دارد، اما دانش علمی می‌تواند از دانش عمومی انتقاد کند.
- دانش عمومی و دانش علمی رابطه متقابل دارند: هر دو بر هم اثرگذار و از هم اثرپذیر هستند و در طی زمان، با هم متناسب می‌شوند.

شکل دیدگاه سوم: متقاطع هستند. (عموم و خصوص من وجه هستند).

پرسش‌های چهارگزینگی

درس ۱

سر تا ته درس را دوره کنیم!

(کنگاشی و مقایسه‌ای)

۱۱۱۰. در مورد «ذخیره دانشی» کدام گزینه درست است؟

- ۱ دانش لازم برای زندگی یا همان «دانش عمومی» است.
- ۲ کنش‌های روزانه ماست که اغلب از دانش نهفته در پس آن غافلیم.
- ۳ دانشی که در بدو تولد و با ورود به جهان اجتماعی با دیگران شریک می‌شویم.
- ۴ تجربه‌های فردی و اجتماعی که در مدرسه، دانشگاه و در ارتباط با دیگران می‌آموزیم.

(کنگاشی)

۱۱۱۱. کدام گزینه دلیل مناسبی برای عمومی نامیدن «دانش عمومی» است؟

- ۱ وجود آن در همه کنش‌های انسان الزامی است و عمیق‌ترین بخش ذخیره دانشی است.
- ۲ جامعه، دانش لازم برای زندگی را در اختیار ما می‌گذارد و گسترده‌ترین بخش ذخیره دانشی است.
- ۳ تلاش‌های علمی موجب گسترده شدن دانش عمومی می‌شود و امکان عمیق‌تر شدن می‌یابد.
- ۴ برای حل مسائل و مشکلات در زندگی اجتماعی به طور عام به کار برده می‌شود.

(کنگاشی)

۱۱۱۲. دانش ..... گسترده‌ترین بخش ذخیره دانشی ماست که ما ..... درباره آن می‌اندیشیم و ..... از آن استفاده می‌کنیم.

- ۱ علمی - کمتر - کمتر   ۲ عمومی - بیشتر - کمتر   ۳ عمومی - کمتر - بیشتر   ۴ علمی - کمتر - بیشتر

(کنگاشی - مقایسه‌ای)

۱۱۱۳. در مورد رابطه «دانش عمومی» و «دانش علمی» کدام گزینه نادرست است؟

- ۱ دانش عمومی مقدمه ظهور دانش علمی است.
- ۲ دانش علمی برای حل مسائل و مشکلات دانش عمومی شکل می‌گیرد.
- ۳ دانش عمومی دانش علمی را غنی‌تر می‌کند.
- ۴ دانش علمی درک عمیقی از شناخت جهان اجتماعی ایجاد می‌کند.

(کنگاشی)

۱۱۱۴. در مورد دانش مفید و کاربردی، کدام گزینه درست است؟

- ۱ هم‌سو با هویت فرهنگی و ناظر به حل مسائل جامعه خودمان است.
- ۲ دغدغه کشف واقعیت و تشخیص درست و غلط را دارد.
- ۳ دقیق‌تر و علمی‌تر از دانش عمومی زمان خود است.
- ۴ با تلاش برای حل مسائل و مشکلات زندگی، شکل می‌گیرد و پیشرفت می‌کند.

(کنگاشی)

۱۱۱۵. در مورد رویکرد «تجربه‌گرایی» درستی و نادرستی گزاره‌های زیر را مشخص کنید.

- الف) از نیمه دوم قرن بیستم در جهان غرب پیدا شد.
 ب) فلسفه، اخلاق و علوم دینی را جزء علوم می‌دانست اما علوم اجتماعی و انسانی را فقط در صورتی که از روش تجربی استفاده نمایند، علم تلقی می‌کرد.
 پ) روش تجربی را تنها راه کسب علم می‌دانست.
 ت) به جای موضوع بر روش علوم تأکید می‌کرد.

کتاب را زیر ذره‌بین بگذاریم!

(ترکیبی)

۱۱۱۶. در مورد ذخیره دانشی، درستی و نادرستی گزاره‌های زیر را مشخص کنید؟

- (الف) تنها آن دسته از آگاهی‌هایی است که ما با ورود به جهان اجتماعی با دیگران سهیم می‌شویم.
(ب) آگاهی‌هایی است که براساس تجربه‌های فردی و اجتماعی خود به دست می‌آوریم.
(پ) هر فرد، گروه، قوم و جامعه‌ای دارای نوعی از ذخیره دانشی است.
(ت) ذخیره دانشی، همان دانش عمومی یک جامعه است.

- ۱ ن-د-د-ن
۲ ن-د-د-د
۳ د-ن-ن-ن
۴ د-ن-ن-د

پیکونه می‌توانید براساس هر تست نکات آن بخش را دوره کنید؟ کافی است وقتی تست می‌زنید این مراحل را انجام دهید:
۱. همه گزینه‌های تست را بخوانید و دلیل نادرستی گزینه‌های غلط را بررسی کنید.
۲. پاسخ تشریحی را بخوانید. اگر مطلب جدیدتری نسبت به حرف‌های خودتان بود، آن را یاد بگیرید.
۳. به صفحه کتاب درسی که تست از آن طرح شده و ما در پاسخ تشریحی آوریم مراجعه کنید و آن بخش را از کتاب درسی بخوانید.
با این روش، شما با هر یک تست، کلی مطلب را هم یاد گرفته‌اید و هم دوره کردید و مهم‌تر این که در یادتان فواید ماند.

(ترکیبی)

۱۱۱۷. هر کدام از گزاره‌های زیر به ترتیب با کدام یک از گزینه‌ها ارتباط می‌یابند؟

«دانشی که انسان‌ها در طول زندگی به دست می‌آورند.» - «دانشی که برای حل مسائل و مشکلات زندگی شکل می‌گیرد.» - «دانش عمومی را در اختیار ما قرار می‌دهد.»

- ۱ ذخیره دانشی - دانش علمی - جامعه و فرهنگ
۲ دانش عمومی - دانش علمی - جهان اجتماعی
۳ دانش علمی - دانش عمومی - ذخیره دانشی
۴ دانش عمومی - ذخیره دانشی - جهان اجتماعی

(ترکیبی)

۱۱۱۸. کدام گزینه به ترتیب «نحوه شکل‌گیری» و «پیشرفت» دانش علمی را نشان می‌دهد؟

- ۱ با تلاش برای حل مسائل و مشکلات زندگی شکل می‌گیرد و با تأمل و اندیشه در ذخیره دانشی پیشرفت می‌کند.
۲ با تلاش برای حل مسائل و مشکلات زندگی شکل می‌گیرد و با تأمل و اندیشه در دانش علمی پیشرفت می‌کند.
۳ با تأمل و اندیشه در دانش عمومی شکل می‌گیرد و با تلاش برای حل مسائل و مشکلات زندگی پیشرفت می‌کند.
۴ با تأمل و اندیشه در ذخیره دانشی شکل می‌گیرد و با تلاش برای حل مسائل و مشکلات زندگی پیشرفت می‌کند.

(عدلت و معلولی)

۱۱۱۹. در صورت عدم وجود دانش عمومی با چه مشکلی روبرو می‌شویم؟

- ۱ به درک عمیقی از جهان اجتماعی دست نمی‌یابیم.
۲ توان دفاع از حقایق موجود را از دست می‌دهیم.
۳ به سختی بر ذخیره دانشی ما افزوده می‌شود.
۴ راه برای رشد دانش علمی ما هموار می‌شود.

(مفهومی)

۱۱۲۰. رابطه دانش عمومی و دانش علمی، با ذخیره دانشی در کدام گزینه به درستی آمده است؟

- ۱ هر دو بخشی از ذخیره دانشی هستند؛ اما حوزه دانش علمی گسترده‌تر است.
۲ هر دو بخشی از ذخیره دانشی هستند؛ اما دانش علمی، دانش عمومی را نیز در بر می‌گیرد.
۳ هر دو بخشی از ذخیره دانشی هستند؛ اما دانش عمومی، دانش علمی را نیز در بر می‌گیرد.
۴ هر دو بخشی از ذخیره دانشی هستند؛ اما حوزه دانش عمومی گسترده‌تر است.

(ترکیبی)

۱۱۲۱. توضیحات کدام گزینه درباره «ذخیره آگاهی» به ترتیب درست و نادرست می‌باشد؟

- ۱ همان ذخیره دانش هر امت، قوم و جامعه است - گسترده‌ترین بخش ذخیره دانشی، دانش عمومی است.
۲ راهنمای زندگی هر فرد، قوم و گروه است - اگر ذخیره آگاهی نباشد، زندگی انسان مختل می‌شود و جهان اجتماعی از بین می‌رود.
۳ اندوخته مشترکی از دانش‌ها و آگاهی‌ها است که هنگام تعامل با دیگران از آن استفاده می‌کنیم - راهنمای زندگی هر فرد، گروه و قوم است.
۴ از دو بخش دانش عمومی و دانش علمی تشکیل می‌شود - از تجربه‌های فردی و اجتماعی، مطالعات مدرسه‌ای، دانشگاهی و ... شکل می‌گیرد.

(مفهومی)

۱۱۲۲. گزاره‌های زیر به ترتیب در کدام گروه از دانش‌ها قرار می‌گیرند؟

- (الف) فردی که در یک خیابان راه می‌رود.
(ب) فوتبالیستی که به طور حرفه‌ای فوتبال بازی می‌کند.
(پ) زنی که در کلاس آموزشی امداد شرکت می‌کند.
(ت) مردی که در طی کوهنوردی، آتش درست کردن بدون امکانات لازم را یاد می‌گیرد.

- ۱ دانش عمومی - دانش علمی - دانش علمی
۲ دانش عمومی - دانش علمی - دانش عمومی
۳ دانش علمی - دانش عمومی - دانش علمی
۴ دانش عمومی - دانش عمومی - دانش علمی

(مفهومی)

۱۱۲۳. هر کدام از گزاره‌های زیر به ترتیب در حوزه کدام دانش قرار می‌گیرند؟

- (الف) تسلط بر دستور زبان مادری
(ب) جمعیت‌شناسی
(ج) استفاده از مترو برای رهایی از ترافیک
(د) ایستادن پشت چراغ قرمز

- ۱ دانش علمی - دانش عمومی - دانش علمی
۲ دانش عمومی - دانش علمی - دانش عمومی
۳ دانش عمومی - دانش علمی - دانش عمومی
۴ دانش عمومی - دانش عمومی - دانش علمی

۱۱۲۴. «نتیجه داشتن دانش علمی»، «شیوه آغاز دانش علمی» و «نتیجه ورود به جهانی که دیگران در آن زندگی می‌کنند.» در گزینه ..... به درستی آمده است.

(ترکیبی)

- ۱ درک عمیق از شناخت عمومی - تردید در دانش عمومی - پی بردن به اهمیت شناخت عمومی
- ۲ درک عمیق از شناخت علمی - تردید در دانش علمی - شریک شدن در مجموعه‌ای از دانش‌ها
- ۳ دفاع از حقایق موجود در شناخت علمی - تأمل و اندیشه در دانش علمی - پی بردن به اهمیت شناخت عمومی
- ۴ دفاع از حقایق موجود در شناخت عمومی - تأمل و اندیشه در دانش عمومی - شریک شدن در مجموعه‌ای از شناخت‌ها

۱۱۲۵. گزاره «کاهش یا افزایش بی‌رویه جمعیت، زمینه رشد علم جمعیت‌شناسی را فراهم می‌کند.» اثر کدام دانش بر دیگری را نشان می‌دهد؟

(مفهومی)

- ۱ دانش عمومی بر دانش علمی
- ۲ دانش علمی بر دانش عمومی
- ۳ دانش علمی بر ذخیره دانشی
- ۴ دانش عمومی بر ذخیره دانشی

۱۱۲۶. «چگونگی رخ دادن تعارض بین دانش عمومی و دانش علمی»، «نتیجه تعارض بین این دو دانش» و «روش حل این تعارض» در کدام گزینه به درستی آمده است؟

(ترکیبی)

- ۱ نفوذ دانش عمومی جدید مغایر با هویت فرهنگی افراد جامعه - از رونق افتادن دانش علمی - طرح ایده‌های جدید
- ۲ نفوذ دانش علمی جدید هم‌سو با هویت فرهنگی افراد جامعه - قطع ارتباط دوسویه دانش عمومی و علمی - طرح ایده‌های جدید
- ۳ نفوذ دانش علمی جدید مغایر با هویت فرهنگی افراد جامعه - قطع ارتباط دوسویه دانش علمی و عمومی - دست برداشتن از بخشی از ذخیره دانشی به نفع بخش دیگر
- ۴ نفوذ دانش عمومی جدید هم‌سو با هویت فرهنگی افراد جامعه - از رونق افتادن دانش عمومی - دست برداشتن از بخشی از ذخیره دانشی به نفع بخش دیگر

(ترکیبی)

۱۱۲۷. گزینه ..... در مورد «دانش علمی» درست است.

- ۱ هر وقت در یک جامعه، مسئله خاصی مطرح می‌شود، زمینه برای پیدایش و رشد دانش علمی درباره آن نیز فراهم می‌گردد.
- ۲ دانش علمی فرد را به درک عمیقی از شناخت عمومی جهان اجتماعی خود می‌رساند.
- ۳ تلاش‌های علمی به تدریج بر ذخیره دانش علمی جامعه می‌افزاید و دانش عمومی را غنی‌تر می‌کند.
- ۴ ارتباط دوسویه دانش عمومی و دانش علمی قطع می‌شود آنگاه که دانش علمی، مطالب دانش عمومی را نقض کند.

(مفهومی)

۱۱۲۸. در کدام گزینه به ترتیب «اثر دانش علمی بر دانش عمومی» و «اثر دانش عمومی بر دانش علمی» آمده است؟

- ۱ بر ذخیره دانش علمی جامعه می‌افزاید و دانش عمومی را غنی‌تر می‌کند. هنگام وقوع یک مسئله خاص در جامعه، زمینه برای پیدایش دانش علمی فراهم می‌شود.
- ۲ بر ذخیره دانش عمومی جامعه می‌افزاید و دانش علمی را غنی‌تر می‌کند. هنگام وقوع یک مسئله خاص در جامعه، زمینه برای پیدایش دانش عمومی فراهم می‌شود.
- ۳ هنگام وقوع یک مسئله خاص در جامعه، زمینه برای پیدایش دانش عمومی فراهم می‌شود. بر ذخیره دانش علمی جامعه می‌افزاید و دانش عمومی را غنی‌تر می‌کند.
- ۴ هنگام وقوع یک مسئله خاص در جامعه، زمینه برای پیدایش دانش علمی فراهم می‌شود. بر ذخیره دانش عمومی جامعه می‌افزاید و دانش علمی را غنی‌تر می‌کند.

(ترکیبی)

۱۱۲۹. کدام گزینه به ترتیب در مورد «علت» و «پیامد» تعارض در جهان‌های اجتماعی مختلف درست است؟

- ۱ تعاریف متفاوت از دانش براساس هویت فرهنگی - از رونق افتادن دانش عمومی
- ۲ تعاریف متفاوت از دانش علمی براساس هویت فرهنگی - از دست دادن توان لازم برای حل مسائل و مشکلات دانش عمومی
- ۳ تعاریف متفاوت از هویت فرهنگی - از رونق افتادن دانش علمی
- ۴ تعاریف متفاوت از دانش عمومی - قطع ارتباط دوسویه دانش عمومی و علمی

(ترکیبی)

۱۱۳۰. مطالب زیر به ترتیب به کدام یک از دیدگاه‌ها درباره دانش عمومی و دانش علمی مربوط است؟

- الف) دانش علمی به دانش تجربی محدود نمی‌شود.
- ب) دانش علمی تنها از راه حس و تجربه و به صورت نظام‌مند به دست می‌آید.
- پ) همه دانش‌ها دانش حاصل از زندگی است.
- ت) در برخی از نحل‌های این دیدگاه، مرز دانش علمی و عمومی فرو می‌پاشد.

- ۱ دوم - اول - سوم - دوم
- ۲ سوم - دوم - اول - سوم
- ۳ دوم - اول - سوم - دوم
- ۴ سوم - اول - دوم - سوم

جاهای خاص کتاب را فراموش نکنیم!

(مفهومی)

۱۱۳۱. یادگیری دانش عمومی از چه زمانی آغاز می‌شود و تا چه زمانی ادامه می‌یابد؟

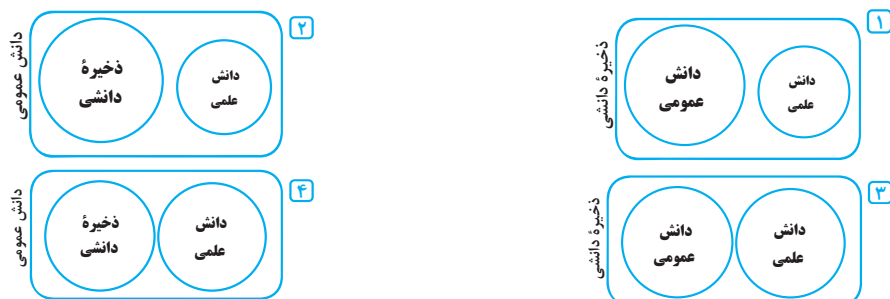
- ۱ از هنگام ورود به مدرسه تا زمانی که فرد به ثبات اندیشه می‌رسد.
- ۲ از بدو تولد تا هنگام مرگ
- ۳ از هنگامی که فرد زبان می‌گشاید تا هنگام مرگ
- ۴ از هنگام ورود به اجتماع تا هنگام مرگ

۱۱۳۲. «فیلم سینمایی دورافتاده روایت فردی است که مجبور می‌شود به تنهایی در یک جزیره زندگی کند. او برای درست کردن آتش، ساعت‌ها وقت صرف می‌کند و ...» کدام عبارت توصیف مناسبی در رابطه با این فیلم است؟

(مفهومی)

- ۱) اگر جهان اجتماعی دانش عمومی لازم برای انجام کنش‌ها را در اختیار ما قرار ندهد، انجام هر کنشی دشوار است.
- ۲) هرگاه در یک جامعه، مسئله خاصی مطرح شود، زمینه برای پیدایش و رشد دانش علمی درباره آن نیز فراهم می‌گردد.
- ۳) تلاش‌های علمی به تدریج بر ذخیره دانش علمی جامعه می‌افزاید و دانش عمومی را غنی‌تر می‌کند.
- ۴) در برابر بحران‌ها، کسانی که دانش عمومی دارند نظر می‌دهند، اما آن‌ها که دانش علمی دارند نظر دقیق‌تر می‌دهند.

(تصویری - مفهومی)

۱۱۳۴. هر کدام از پدیده‌های زیر، به ترتیب با کدام قسمت از جدول ارتباط دارند؟

(مفهومی)

پدیده اجتماعی	دانش عمومی	دانش علمی
الف) زبان	۱	۲
ب) اختراع ساعت الکترونیکی	۱	۲
پ) آبیاری کوزه‌ای	۱	۲

۱) الف) ۱ و ۲ - ب) ۲ - پ) ۱

۲) الف) ۲ - ب) ۱ و ۲ - پ) ۲

۱۱۳۵. «آنچه موجب می‌شود در جهان‌های اجتماعی، تعاریف مختلف از دانش علمی ارائه گردد، کدام است؟» «آبیاری زیر سطحی با لوله‌های قطره‌چکان پیشنهاد کدام نوع دانش برای مواجهه با کم‌آبی است؟»

(ترکیبی)

- ۱) تفاوت در ذخیره دانشی جهان‌های اجتماعی - دانش عمومی
- ۲) تفاوت در هویت اجتماعی جهان‌های اجتماعی - دانش عمومی
- ۳) تفاوت در هویت فرهنگی جهان‌های اجتماعی - دانش علمی
- ۴) تفاوت در ذخیره آگاهی جهان‌های اجتماعی - دانش علمی

(ترکیبی - مفهومی)

۱۱۳۶. رابطه دانش عمومی و دانش علمی، در دیدگاه اول تا سوم به ترتیب چگونه است؟

- ۱) متباین - متداخل - متقاطع
- ۲) متداخل - متباین - متقاطع
- ۳) متباین - متباین - متداخل
- ۴) متداخل - متداخل - متقاطع

بعد از مرگ جمال عبدالناصر در زمان انورسادات، دولت مصر در قرارداد کمپ دیوید، اسرائیل را به رسمیت شناخت. (درس ۱۵) / «قسمت سوم»: انقلاب فرانسه. (درس ۷)..... ترکیبی از دروس ۷، ۱۴ و ۱۵

۱۱۰۷. **گزینه ۳** سؤال ترکیبی از درس‌های ۷، ۱۰ و ۱۵ است. نتیجه انقلاب اسلامی ایران و بازگشت به اسلام در جهان اسلام: قتل انورسادات توسط اسلام‌خواهان مصر و شکل‌گیری انتفاضه در فلسطین / ظهور دولت - ملت‌های جدید: بعد از انقلاب فرانسه / استفاده از بمب اتم برای اولین بار: در جنگ جهانی دوم..... ترکیبی از دروس ۷، ۱۰ و ۱۵

۱۱۰۸. **گزینه ۳** در گزینه «۳» «نسبت به بلوک غرب» باید «بلوک شرق» می‌شد. تا این گزینه مفهوم درستی داشته باشد..... صفحه ۱۳۱

۱۱۰۹. **گزینه ۲** این سؤال ترکیبی از دروس ۶، ۱۰ و ۱۵ است. «الف»: انقلاب اسلامی ایران در الجزایر موجب تشکیل جبهه نجات اسلامی و پیروزی اسلام‌گرایان در انتخابات ۱۹۹۰ میلادی شد. / «ب»: جنگ‌های صلیبی، مواجهه اروپاییان با مسلمانان و فتح قسطنطنیه، زمینه‌های فروریختن اقتدار کلیسا را فراهم کرد. / «پ»: به نظر کنت، بعد از انقلاب صنعتی، جنگ از زندگی بشر رخت بر می‌بندد..... ترکیبی از دروس ۶، ۱۰ و ۱۵

پاسخ‌نامه تشریحی جامعه‌شناسی دوازدهم

۱۱۱۰. **گزینه ۴** در تمامی گزینه‌ها به‌جز گزینه «۴» ذخیره دانشی با دانش عمومی برابر دانسته شده است. درحالی که ذخیره دانشی فراتر از دانش عمومی است..... صفحه ۱۳ کتاب درسی

۱۱۱۱. **گزینه ۲** جامعه و فرهنگی که در آن زندگی می‌کنیم، دانش لازم برای زندگی یا همان دانش عمومی را در اختیار ما قرار می‌دهد. دانش عمومی، گسترده‌ترین بخش ذخیره دانشی ماست..... صفحه ۱۴ کتاب درسی

۱۱۱۲. **گزینه ۳** دانش عمومی گسترده‌ترین بخش ذخیره دانشی ماست که ما کمر دربار آن می‌اندیشیم و بیش‌تر از آن استفاده می‌کنیم..... صفحه ۱۴ کتاب درسی

۱۱۱۳. **گزینه ۳** گزینه «۳» نادرست است. زیرا: «دانش علمی» با حل مسائل و مشکلات «دانش عمومی» آن را غنی‌تر می‌سازد و به‌تدریج بر ذخیره دانشی جامعه می‌افزاید..... صفحه ۵ کتاب درسی

۱۱۱۴. **گزینه ۱** دانش مفید و کاربردی: دانشی است که هم‌سو با هویت فرهنگی و ناظر به حل مسائل جامعه خودمان است..... صفحه ۷ کتاب درسی

۱۱۱۵. **گزینه ۱** این رویکرد از اوایل قرن بیستم در جهان غرب شکل گرفت و در نیمه دوم قرن بیستم از رونق افتاد و فلسفه و اخلاق و دین را کلاً جزء علوم نمی‌دانست..... صفحه ۷ کتاب درسی

۱۱۱۶. **گزینه ۱** الف) نادرست است. زیرا: این نوع آگاهی، یک بخش از ذخیره دانشی یعنی «دانش عمومی» است. ت) نادرست است. زیرا: دانش عمومی، زیرمجموعه ذخیره دانشی است. (گزینه‌های ب و پ درست هستند)..... صفحات ۲ و ۱۳ کتاب درسی

۱۱۱۷. **گزینه ۲** «دانشی که انسان‌ها در طول زندگی به دست می‌آورند»: دانش عمومی؛ «دانشی که برای حل مسائل و مشکلات زندگی شکل می‌گیرد»: دانش علمی؛ «دانش عمومی را در اختیار ما قرار می‌دهد»: جهان اجتماعی، یعنی جامعه و فرهنگی که در آن زندگی می‌کنیم..... صفحات ۳ تا ۵ کتاب درسی

۱۱۱۸. **گزینه ۳** در کتاب در دو مورد نحوه شکل‌گیری مطرح شده، یک‌مورد گفته شده که دانش علمی با تأمل و اندیشه در دانش عمومی به‌دست می‌آید که نحوه شکل‌گیری آن را نشان می‌دهد و در موردی دیگر (همان صفحه) گفته شده که دانش علمی با تلاش برای حل مسائل و مشکلات زندگی، شکل می‌گیرد و پیشرفت می‌کند. پس در مورد شکل‌گیری، هر دو گزاره درست است. پس قسمت اول سؤال در گزینه‌های «۱»، «۲» و «۳» می‌تواند درست باشد. گزینه «۴» قسمت اول نادرست است؛ زیرا به جای دانش عمومی، ذخیره دانشی قرار داده است. در قسمت دوم سؤال فقط گزاره دوم را می‌توان قرار داد. بنابراین گزینه درست، گزینه «۳» است..... صفحه ۵ کتاب درسی

۱۰۸۹. **گزینه ۳** تلاش کردند این انقلاب‌ها را بخشی از فرایند غربی شدن کشورهای عربی معرفی کنند..... صفحه ۱۲۸

۱۰۹۰. **گزینه ۳** بیداری اسلامی حاصل انتقال بیداری از سطح اندیشمندان و نخبگان به فرهنگ عمومی جامعه است..... صفحه ۱۲۸

۱۰۹۱. **گزینه ۲** امام خمینی در وصیت‌نامه سیاسی، الهی خود، کشورهای اسلامی را در آینده، به‌صورت یک دولت اسلامی با جمهوری‌های آزاد و مستقل ترسیم می‌کند..... صفحه ۱۲۸

۱۰۹۲. **گزینه ۴** امام خمینی در نامه خود به گورباچف، به اشکالات حس‌گرایی و عقل‌گرایی جهان غرب اشاره و فروپاشی بلوک شرق را برای شوروی پیش‌بینی کرد..... صفحه ۱۲۸

۱۰۹۳. **گزینه ۳** وقوع انقلاب اسلامی ایران، شاهدی گویا برای حضور تاریخ‌ساز فرهنگ‌های غیرغربی بود و بر تکوین و گسترش اندیشه‌های پسامدرن تأثیر گذاشت. توجه: فرهنگ غرب با بحران‌های معرفتی مواجه است. نه بحران‌های عمیق معرفتی که در گزینه‌های «۲» و «۴» آمده است؛ زیرا در آن صورت باید دچار تحول فرهنگی می‌شد..... صفحه ۱۳۰

۱۰۹۴. **گزینه ۱** ورود رویکرد دینی و معنوی به زندگی اجتماعی در سطوح مختلف جوامع غربی منجر به شکل‌گیری نظریه‌های افول سکولاریسم شد..... صفحه ۱۳۱

۱۰۹۵. **گزینه ۱** انقلاب اسلامی ایران به بلوک شرق وابسته نبود. در نتیجه موانع آمریکا را در مرزهای جنوب شوروی فرو نمی‌ریخت..... صفحه ۱۲۴

۱۰۹۶. **گزینه ۴** انقلابی که با آرمان‌ها و ارزش‌های مدرن پس از رنسانس به‌وجود آمد، انقلاب فرانسه بود..... صفحه ۱۲۴

۱۰۹۷. **گزینه ۱** نخستین بیدارگران اسلامی به‌دنبال اصلاح رفتار و ساختار حاکمیت بودند؛ پس گزینه‌های «۲» و «۳» را رد می‌کنیم. بیداری اسلامی حاصل انتقال بیداری از سطح نخبگان به فرهنگ عمومی مردم است. نه حاصل انتقال بیداری به سطح علما و فرهنگ عمومی که در گزینه «۴» به آن اشاره شده است..... صفحه ۱۲۸

۱۰۹۸. **گزینه ۴** اقدامات غرب برای مقابله با حضور فرهنگی و تمدنی جهان اسلام: عمل کردن براساس نظریه‌های پایان تاریخ فوکویاما و جنگ تمدن‌ها. نخستین اقدامات جهان غرب برای مقابله با تأثیرات جهانی انقلاب اسلامی ایران: کودتای نوزه و جنگ تحمیلی بر ایران..... صفحات ۱۳۱ و ۱۳۲

۱۰۹۹. **گزینه ۲** بخش اول تمام گزینه‌ها در ارتباط با نظریه «جنگ تمدن‌ها» درست است؛ اما تنها بخش دوم گزینه «۲» در ارتباط با نظریه «پایان تاریخ فوکویاما» درست است..... صفحه ۱۳۲

۱۱۰۰. **گزینه ۱** در گزینه «۱» کلمه «عقلانی» باید «غیرعقلانی» می‌شد تا عبارت، متناسب با صورت سؤال شود..... صفحات ۱۳۱ و ۱۳۲

۱۱۰۱. **گزینه ۲** مقایسه این سه انقلاب: انقلاب فرانسه و انقلاب اکتبر در چارچوب آرمان‌ها و ارزش‌های روشنگری شکل گرفتند؛ اما انقلاب اسلامی ایران با توجه به آرمان‌های معنوی و توحیدی شکل گرفت..... صفحه ۱۲۵

۱۱۰۲. **گزینه ۱** «قسمت اول»: در گزینه‌های «۱»، «۲» و «۳» درست است. / «قسمت دوم»: در گزینه‌های «۲» و «۴» نادرست است؛ زیرا باید گفته می‌شد ضد لیبرالیستی. / «قسمت سوم»: در گزینه «۳» نادرست است؛ زیرا خصلت ناسیونالیستی نداشت..... صفحه ۱۲۵

۱۱۰۳. **گزینه ۱** دولتمردان و روشنفکران جهان اسلام قبل از انقلاب اسلامی ایران، مسائل و مشکلات جوامع خود را به دو صورت می‌دیدند: ۱. عده‌ای مسائل جهان اسلام را از نوع مشکلاتی می‌دانستند که در اثر عقب‌ماندگی تاریخی برای رسیدن به جوامع غربی پیش آمده بود. ۲. عده‌ای دیگر این مسائل را از نوع مشکلاتی می‌دانستند که نظام سرمایه‌داری و لیبرالیسم غربی به‌وجود آورده بود..... صفحه ۱۲۶

۱۱۰۴. **گزینه ۳** کشورهایی که زیر نفوذ بلوک غرب بودند: دولت غاصب اسرائیل را به رسمیت می‌شناختند و یا در جهت سازش با آن گام برمی‌داشتند. آن‌ها که زیر نفوذ و در حاشیه بلوک شرق بودند: جبهه پایداری و مقاومت را تشکیل می‌دادند و گروه‌های مبارز فلسطینی ناگزیر به بخش اخیر ملحق می‌شدند..... صفحه ۱۲۷

۱۱۰۵. **گزینه ۲** گروه‌های ناسیونالیستی، قوم‌گرایی عربی را در پیش گرفته بودند و گروه‌های مارکسیستی نیز الحادی بودند..... صفحه ۱۲۷

۱۱۰۶. **گزینه ۴** این سؤال، سؤال ترکیبی از دروس ۱۴، ۱۵ و ۷ است. «قسمت اول»: این رقابت در دوران مشروطه روی داد. (درس ۱۴) / «قسمت دوم»:

۱۱۲۹. **گزینه ۲** جهان‌های اجتماعی مختلف، براساس هویت فرهنگی خود، تعاریف متفاوتی از دانش علمی دارند، بنابراین علت وقوع تعارض میان جهان‌های اجتماعی و یا درون یک جهان اجتماعی مشخص شد. پس گزینه «۱» ناقص و گزینه «۴» نادرست است. / پیامد: ۱. قطع ارتباط دوسویه دانش عمومی و دانش علمی ۲. از رونق افتادن دانش علمی ۳. از دست دادن توان لازم برای حل مسائل و مشکلات دانش عمومی. بنابراین قسمت دوم همه گزینه‌ها درست است به جز گزینه «۱» ..... صفحات ۷ و ۶ کتاب درس

۱۱۳۰. **گزینه ۴** الف) دانش علمی به دانش تجربی محدود نمی‌شود بلکه دانش‌های فراتجربی مانند عقلانی و وحیانی را شامل می‌شود. دیدگاه سوم/ب) دانش علمی تنها از راه حس و تجربه و به صورت نظام‌مند به دست می‌آید. دیدگاه اول/پ) همه دانش‌ها حاصل از زندگی است. دیدگاه دوم/ت) در برخی از نخله‌های این دیدگاه، مرز دانش علمی و عمومی فرو می‌باشد. دیدگاه دوم. .... صفحه ۸ کتاب درس

۱۱۳۱. **گزینه ۲** انسان با ورود به جهانی که دیگران در آن به سر می‌برند (یعنی در بدو تولد)، در مجموعه‌ای از شناخت‌ها با آن‌ها شریک می‌شود. این دانش مشترک، همان دانش عمومی است. این روند تا هنگام مرگ فرد ادامه می‌یابد. .... صفحات ۲ و ۳ کتاب درس

۱۱۳۲. **گزینه ۱** این فیلم نشان می‌دهد که: اگر جهان اجتماعی، دانش عمومی لازم برای انجام کنش را در اختیار ما قرار ندهد، انجام هر کنشی دشوار است. .... صفحه ۴ کتاب درس

۱۱۳۳. **گزینه ۱** ذخیره دانشی به دو بخش تقسیم می‌شود: ۱. دانش عمومی ۲. دانش علمی. پس گزینه‌های «۲» و «۴» نادرست هستند. دقت کنید که در کتاب درسی گفته شده است: دانش عمومی گسترده‌ترین بخش ذخیره دانشی است پس سطح بزرگ‌تری را در برمی‌گیرد. گزینه «۳» نادرست است. .... صفحات ۳ و ۴ کتاب درس

۱۱۳۴. **گزینه ۱** در مورد زبان ما هم دانش عمومی داریم (صحبت به زبان مادری) و هم می‌توانیم دانش علمی داشته باشیم. (تسلط به دستور زبان مادری) ساعت الکترونیکی براساس دانش علمی ایجاد شده است و آبیاری کوزه‌های براساس دانش عمومی برای ما قابل استفاده است و دانشی است که در طی زندگی اجتماعی ایجاد شده است. .... صفحات ۵ و ۶ کتاب درس

۱۱۳۵. **گزینه ۳** «علت تفاوت تعاریف مختلف از دانش علمی در جهان‌های اجتماعی متفاوت»: جهان‌های اجتماعی مختلف براساس هویت فرهنگی خود، تعاریف متفاوتی از دانش علمی دارند. / «آبیاری زیرسطحی با لوله‌های قطره‌چکان» پیشنهاد دانش علمی برای مواجهه با کم‌آبی است. .... صفحه ۶ کتاب درس

۱۱۳۶. **گزینه ۱** رابطه دانش عمومی و دانش علمی در دیدگاه اول: بی‌ارتباط با هم هستند پس: رابطه تباین دارند و دو دایره متقاطع هستند. / در دیدگاه دوم: داخل هم هستند پس رابطه عموم و خصوص مطلق دارند و متداخل نامیده می‌شوند. / در دیدگاه سوم: در بخشی با هم مشترک هستند؛ یعنی متقاطع‌اند. .... صفحه ۸ کتاب درس

۱۱۳۷. **گزینه ۳** مطالعه علمی اجتماعاتی از قبیل کلاس، محله، خانواده، روستا، شهر، کشور و جهانی که در آن زندگی می‌کنیم، به شکل‌گیری علوم اجتماعی انجامید. .... صفحه ۱۰ کتاب درس

۱۱۳۸. **گزینه ۱** گزینه «۱» نادرست است. زیرا: در علوم اجتماعی با «انسان» سروکار داریم نه موجودات زنده. .... صفحه ۱۰ کتاب درس

۱۱۳۹. **گزینه ۳** موضوع علوم طبیعی، فعالیت‌های غیرارادی است، بنابراین مستقل از تصمیم، عمل و فهم اهداف انسان است. در حالی که موضوع علوم انسانی وابسته به تصمیم و فهم اهداف انسانی است. .... صفحه ۱۰ کتاب درس

۱۱۴۰. **گزینه ۲** «روان‌شناسی» جزء علوم انسانی است، اما جزء علوم اجتماعی نیست. «پزشکی» جزء علوم انسانی نیست هرچند که در مورد انسان است اما چون در مورد «بدن انسان» است و آن نیز در حوزه آگاهی و اراده انسان نیست، پس جزء علوم انسانی نیست و علوم طبیعی است. «جامعه‌شناسی و اقتصاد» هر دو جزء علوم انسانی هستند. .... صفحه ۱۱ کتاب درس

۱۱۱۹. **گزینه ۳** دانش عمومی امکانی به انسان می‌دهد که از تجربیات قبلی دیگران استفاده کند که نیاز نداشته باشد برای انجام هر کاری فکر کند تا آگاهی لازم را به دست آورد. پس در وقت او صرفه‌جویی می‌شود و می‌تواند به فعالیت‌های جدیدتری برای ارتقای ذخیره دانشی خود بپردازد. در غیر این صورت به‌سختی بر ذخیره دانشی او افزوده می‌شود. .... صفحه ۴ کتاب درس

۱۱۲۰. **گزینه ۴** این سؤال به نوعی توضیح شکل‌های سؤال بالا می‌باشد. بررسی سایر گزینه‌ها: گزینه «۱»: نادرست است زیرا حوزه دانش علمی گسترده‌تر نیست. گزینه «۲» و «۳»: نادرست هستند، زیرا اگر بگوییم یکی از دانش‌های علمی یا عمومی، دیگری را در برمی‌گیرد. به این معنی است که رابطه این دو را عموم و خصوص من‌وجه بدانیم، در حالی که در کتاب گفته شده دانش عمومی، مقدمه دانش علمی است و بخش گسترده‌تر ذخیره دانشی را در برمی‌گیرد. .... صفحات ۳ تا ۶ کتاب درس

۱۱۲۱. **گزینه ۲** گزینه «۱»: قسمت اول و دوم درست است. / گزینه «۳»: قسمت اول نادرست است، زیرا تعریف دانش عمومی است و قسمت دوم درست است. / گزینه «۴»: قسمت اول و قسمت دوم درست است. / گزینه «۲»: قسمت اول درست اما قسمت دوم نادرست است و در تعریف دانش عمومی استفاده می‌شود، نه ذخیره دانشی. .... صفحات ۲ و ۳ کتاب درس

۱۱۲۲. **گزینه ۲** الف) راه رفتن در یک خیابان، وقتی در حالت خاصی نباشد نیاز به دانش علمی ندارد. پس: دانش عمومی است. / ب) واژه حرفه‌ای نشان می‌دهد که فرد آموزش دیده است. پس: دانش علمی است. / پ) کلاس آموزشی امداد، به روش علمی آموزش می‌دهد. پس: دانش علمی است. / ت) این یادگیری در اثر تجربه فردی است پس: دانش عمومی است. .... صفحات ۳ تا ۵ کتاب درس

۱۱۲۳. **گزینه ۱** الف) تسلط بر دستور زبان، شناخت علمی است، زیرا فقط متخصصان علم زبان‌شناسی می‌توانند آن را دریابند و آموزش دهند. / ب) ترافیک یک پدیده اجتماعی است و شناخت عمومی حکم می‌کند که برای رهایی از این امر از وسایل نقلیه عمومی استفاده شود در حالی که در دانش علمی از جرایم وقوع ترافیک و راه‌حل نهایی آن سخن به میان می‌آید. / پ) جمعیت‌شناسی یک علم است. / ت) ایستادن پشت چراغ قرمز براساس دانش عمومی رخ می‌دهد و معمولاً انسان‌ها برحسب عادت این عمل را تکرار می‌کنند و از آگاهی و دانشی که در پس آن نهفته است، غافل‌اند. .... صفحات ۵ و ۶ کتاب درس

۱۱۲۴. **گزینه ۴** «نتیجه داشتن دانش علمی»: ۱. به درک عمیقی از شناخت عمومی جهان اجتماعی خود می‌رسد. / ۲. آسیب‌ها و اشکالاتی را که به شناخت عمومی راه پیدا کرده باشند، شناسایی می‌کند. / ۳. قدرتی می‌یابد که از حقایق موجود در شناخت عمومی دفاع کند. (بخش اول گزینه‌های «۱» و «۴» درست است). / «شیوه آغاز دانش علمی»: با تأمل و اندیشه در شناخت عمومی / «نتیجه ورود به جهانی که دیگران در آن زندگی می‌کنند»: شریک شدن در مجموعه‌ای از شناخت‌ها که آن‌ها دارند. .... صفحات ۴ و ۵ کتاب درس

۱۱۲۵. **گزینه ۱** دانش علمی با تلاش برای حل مسائل و مشکلات زندگی، شکل می‌گیرد و پیشرفت می‌کند؛ یعنی هر وقت در یک جامعه، مسئله خاصی مطرح می‌شود، (یعنی مشکلی در دانش عمومی به وجود می‌آید) زمینه برای پیدایش و رشد دانش علمی درباره آن نیز فراهم می‌گردد. .... صفحه ۵ کتاب درس

۱۱۲۶. **گزینه ۳** «چگونگی رخ دادن تعارض بین دانش عمومی و دانش علمی»: در صورتی که دانش علمی جدیدی مغایر با هویت فرهنگی افراد به آن جامعه نفوذ کند. / «نتیجه تعارض بین این دو دانش»: ۱. قطع ارتباط دوسویه این دو نوع دانش ۲. از رونق افتادن دانش علمی. / «روش حل این تعارض»: ۱. دست برداشتن از بخشی از ذخیره دانشی به نفع بخش دیگر ۲. طرح ایده‌های جدید ..... صفحه ۵ کتاب درس

۱۱۲۷. **گزینه ۴** گزینه «۴» نادرست است. زیرا: آن‌گاه چنین روی می‌دهد که جهان‌های اجتماعی مختلف بدون توجه به هویت فرهنگی خود، تعاریف یکسانی از دانش علمی ارائه کنند. .... صفحه ۶ کتاب درس

۱۱۲۸. **گزینه ۱** «اثر دانش عمومی بر دانش علمی»: هر وقت در یک جامعه، مسئله خاصی مطرح می‌شود، زمینه برای پیدایش و رشد دانش علمی درباره آن نیز فراهم می‌گردد. یعنی دانش عمومی منجر به ایجاد دانش علمی شده است. / «اثر دانش علمی بر دانش عمومی»: تلاش‌های علمی نیز به تدریج بر ذخیره دانش علمی جامعه می‌افزاید و هم دانش عمومی را غنی‌تر می‌کند. سایر اثرات دانش علمی بر دانش عمومی را در صفحه ۵ کتاب درسی مطالعه کنید. .... صفحه ۵ کتاب درس